

Historická lipová alej

Radkov – Dubová

Dokumentace dochovaného stavu

Historický vývoj

Obec Radkov leží levobřežně v povodí řeky Moravice ve vzdálenosti cca 5 km severně od města Vítkova a přibližně 15 km jihozápadně od Opavy. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1377. K obci patří místní části Dubová a Nové Zálužné a dnes již téměř neexistující osady Vendelín, Javoří a Kouty. V roce 1990 se Radkov stal samostatnou obcí.

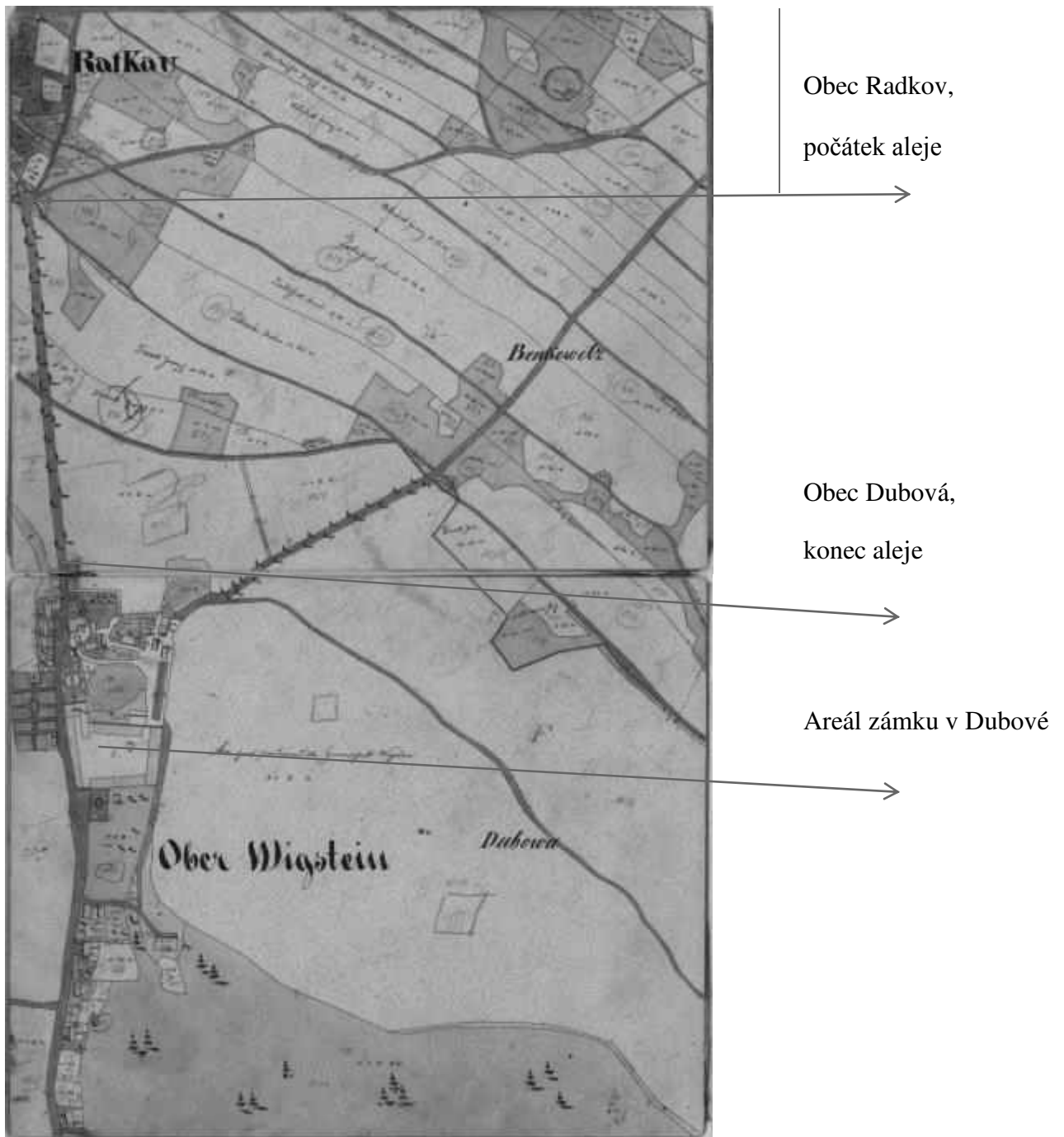
Dominantní stavbou obce Radkov je farní kostel Narození Panny Marie s areálem z konce 16. století a také v blízkosti ležící malebný areál fary pocházející z roku 1800. Na místním hřbitově je dochován unikátní soubor historických náhrobků z 19. století patřících bývalým majitelům hornovikštejnského panství: Arz von Vassegům, Závišům z Osenic, Skrbenským z Hříště a Razumovským. Katastr obce je doplněn desítkami dalším drobnějších staveb, které podtrhují dřívější náboženský význam obce (kaple, kříže).

Obec Dubová, původně Ober-Wigstein (Horní Vikštejn), ležící na levém břehu Moravice, byla založena ve 2. polovině 18. století. Jméno Horní Vikštejn bylo odvozeno z polohy osady ležící o něco výš než samotný hrad Vikštejn a asi o 160 m výše než Dolní Vikštejn, dnešní Podhradí. V roce 1850 se osada Horní Vikštejn stala spolu s Hertmanicemi (nyní Nové Zálužné) součástí Radkova a roku 1952 byla přejmenována na Dubovou.

Dubová vznikla z rozparcelovaného poplužního dvora vikštejnského velkostatku, na jehož místě nechal v letech 1777-1776 Jan Julius Frobela vystavět barokní zámek. V této malebné osadě také areál zámku dodnes zabírá podstatnou část: hlavní trojkřídlá budova, park, hospodářské objekty, oranžerie, skleník, ohradní zeď s původními domy dvorové vsi. Součástí záměru výstavby zámku byla také kultivace okolní krajiny sestávající z budování nových silnic a zakládání alejí. Tato snaha je patrná na indikační skice z roku 1836.

Samotná lipová alej mezi Radkovem a Dubovou byla údajně vysazena v roce 1826 jako doprovodná zeleň ke kočárové cestě, která vedla od kostela v Radkově až k zámku v Dubové. Dvě řady stromů po stranách cesty byly nasměrovány přesně na osu hlavního vstupu zámeckého objektu. Dodnes byla dochována pouze část aleje, a to právě mezi obcemi Radkovem a Dubovou. Orientace k hlavnímu průčelí zámku zůstala zachována.

Stabilní katastr slezský, mapa z roku 1836:

Popis stávajícího stavu

Dvouřadá lipová alej o délce cca 250m stojí na parcele č. 1629/1 v k.ú. Radkov u Vítkova. Dle výpisu z katastru nemovitostí se jedná o silnici, jejímž vlastníkem je Moravskoslezský kraj (ul. 28. října 117, Moravská Ostrava, 702 178). Právo hospodařit se svěřeným majetkem státu má Správa silnic Moravskoslezského kraje (Správa silnic MSK, Úprkova 1, Ostrava Přívoz, 702 23).

Na základě posouzení Agentury ochrany přírody a krajiny ČR¹ zahrnuje alej v současné době celkem 63 starých lip (*Tilia cordata* – lípa malolistá a *Tilia platyphylla* – lípa velkolistá) a je doplněna o 4 kusy mladých jasanů, které zde pravděpodobně vyrostly z náletů.

Stromy byly vypěstovány zvláštním způsobem. Nejstarší z nich mají velmi rozšířený kmen v podélném směru k cestě a zároveň velmi úzký v kolmém směru. Např. v prsní výšce je průměr stromů podélným směrem až 240 cm, kolmo na cestu pak 60-80 cm. Brzy po výsadbě byly větve stromů seříznuté na hlavu a pravidelně ořezávány tzv. na babku. Během existence aleje byly stromy pravidelně doplňovány, takže stromů z původní výsadby zůstalo cca 20 kusů s tím, že nejmladší dosadby jsou cca 60-80 let staré.

¹ Posouzení stavu lip v aleji Radkov-Dubová, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ze dne 5.6. 2013.

Čtyřmetrová šířka komunikace je dostačující pro průjezd jednoho osobního auta, automobily s návěsem nemají povoleno alejí projíždět. Provoz je řešen jednosměrně s několika odstavnými ostrůvky v místech, kde musely být stromy odstraněny, aby bylo umožněno projíždění. Silnice je důležitou spojnicí mezi Opavou a Vítkovem, doprava v aleji narůstá. Stromořadím projíždějí denně autobusy. V průběhu roku často dochází ke kolizím dopravních prostředků a korun a kmenů stromů.

Protože se jedná o jedinou spojku mezi Radkovem a Dubovou, je cesta hojně využívána pro pěší i cyklisty. Procházení alejí za stálého provozu je však nepohodlné a nebezpečné, neboť pěší musejí ustupovat dopravním prostředkům do příkopů.

Obec v nedávné době řešila neúnosnou situaci vypracováním změny územního plánu, která navrhuje vybudování obchvatu aleje směrem do pole. Předpokládá se tedy zachování aleje a její odborné ošetření, dosadby. Stávající komunikace by byla upravena pro pohodlný průchod pěších a cyklistů s doplněním základního mobiliáře. Tento návrh se jeví z pohledu samosprávy i dotčených orgánů státní správy jako optimální.

V posouzení agentury² je uvedeno, že „přes veškerou předchozí péči pokračuje stárnutí aleje a zhoršuje se stav stromů, což se projevuje praskáním kmenů, rozšiřováním dutin a vylamování větví nebo vývraty celých stromů. Tato historická alej trpí provozem a zimní údržbou, kterou není možno vyloučit z důvodu neexistence jiného spojení mezi obcemi.(...) Kromě chátrajících kmenů a vylamujících se větví byl na bázích 10 stromů zjištěn výskyt spálenky skořepaté.“ Jedná se o nebezpečnou houbu, která napadá listnaté stromy a oslabuje jejich kmeny a kořenový systém. Odborné posouzení doporučuje provést desinfekční zálivku kyselinou boritou, doplnit vazby a provést stabilizační řezy, a to v nejkratším možném čase.

Průjezd do aleje ve směru z Radkova:

Průjezd do aleje ve směru z Dubové:

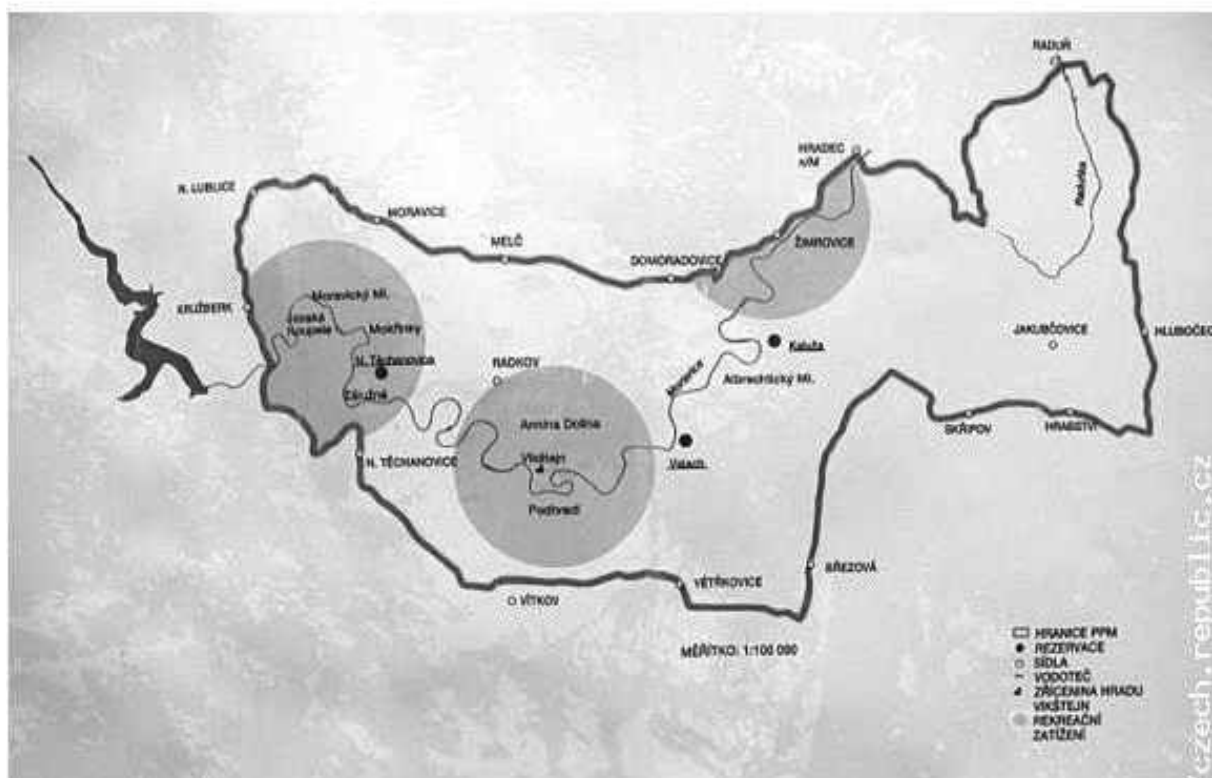
² Posouzení stavu lip v aleji Radkov-Dubová, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ze dne 5.6. 2013.

Způsob ochrany

Alej Radkov - Dubová byla v roce 2003 registrována jako významný krajinný prvek (podle § 6 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů).³

Území, ve kterém se alej nachází, vykazuje významné přírodní a kulturní hodnoty. Také proto byla oblast 1. září 1994 vyhlášena Přírodním parkem Moravice.⁴

Přírodní park Moravice

³ Zdroj: <http://www.vitkov.info/turistika/zajimavosti/zajimavosti-v-okoli/vyznamne-krajinne-prvky/>

⁴ Přírodní park Moravice je se svými 14 250 hektary největším chráněným územím na Opavsku. Z celkové plochy tvoří zemědělský půdní fond 5 020 hektarů, lesní půdní fond 7 415 hektarů a zbytek připadá na další uživatele. Hranice parku je zhruba vedena Hradcem nad Moravicí, Žimrovicemi, Domoradovicemi, Melčem, Novými a Starými Lublicemi, Kružberkem, Starými a Novými Těchanovicemi, Březovou, Skřipovem, Hlubočcem, Raduní a Chvalíkovcemi. Přírodní park Moravice patří k nejlépe zachovalému a nejhodnotnějšímu území Opavska.

Zdroj: <http://iszp.kr-moravskoslezsky.cz/cz/priroda/parky/default.htm>
<http://czech.republic.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=45982>.

Poslední zásahy

V projektové dokumentaci sadovnických úprav⁵ z roku 2003 je zakresleno celkem 67 stávajících stromů, 16 stromů je označeno jako chybějící (byly odstraněny a nenahrazeny). Ve snaze doplnit alej byly ve stromořadí ponechány celkem 4 stromy jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*), které však narušují celkovou kompozici a jsou navrženy k odstranění.

Ve zprávě o ošetření významného krajinného prvku⁶ z roku 2008 je uvedeno provedení těchto úprav:

- ořezy nárostů v koruně – hlavový řez
- ořezy suchých větví – zdravotní řez
- vázání korun speciálními lany – u stromů, u kterých by mohlo hrozit rozlomení
- krytí dutin - vyčištění, konzervování a zastřešení.

Základní ošetření aleje bylo provedeno v roce 2003 a 2008. Tím se stromům podařila výrazně prodloužit životnost.

V současné době je stav aleje kritický. Je jasné, že její zachování je závislé na možnosti realizace komplexního ošetření stromů zahrnující nejen odstranění některých kusů, ale rovněž zajištění potřebných dosadeb důležitých pro obnovu kompozice. Zároveň je evidentní, že vynaložené úsilí a finanční prostředky mohou být efektivně využity pouze tehdy, bude-li záchrana historické aleje v Dubové provázet uzavření pro průjezd auty a autobusy a vybudování jejího obchvatu.

⁵ Projektová dokumentace inventarizace stromů z 2/2003, fa OMORIKA, Ing. Tošková Milada, Sadovnické úpravy – lipová alej na Dubové.

⁶ Zpráva o ošetření významného krajinného prvku: Lipová alej Radkov-Dubová, fa OMORIKA - Ing. Olga Jašková, Ing. Milada Tošková, 12/2008.